

Gal. 2 vers 16 "Doch wetende, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus ..."

Deze woorden 'werken der wet' moeten in de ruimste zin opgevat worden en zijn zeer indringend; dat zeg ik tegen de zelfverzekerde en leeglopende sofisten en monniken. Zij hebben woorden van Paulus, ja de hele Paulus bedorven met hun dwaze en goddeloze kanttekeningen, die ze zelf niet begrijpen. De werken der wet moet men heel eenvoudig als tegenstelling tot de genade opvatten. Wat geen genade is, dat is wet, of het nu om de wet in de rechtspleging gaat of om de ceremoniële wetten of om de tien geboden. Als u daarom het gebod der wet: 'Gij zult de Heere uw God liefhebben met uw gehele hart, enz.' volbracht zou hebben, dan bent u toch niet voor God gerechtvaardigd, omdat uit de werken geen mens gerechtvaardigd wordt. Maar daarover hieronder uitvoeriger. Voor Paulus betekent dus 'werk der wet' het werk van de gehele wet. Er moet dus geen verschil gemaakt worden tussen de wet der tien geboden en de ceremoniële wetten. Als echter de wet der tien geboden niet rechtvaardig maakt, dan doet de besnijdenis, die een werk van de ceremoniële wet is, dat nog veel minder, want dat is een werk van de ceremoniële wet. Als Paulus daarom zegt (wat hij dikwijls doet): 'uit de wet' of 'uit de werken der wet' (wat voor Paulus hetzelfde betekent) 'wordt geen mens gerechtvaardigd', dan spreekt hij eenvoudig over de hele wet en zet als tegenstelling de gerechtigheid uit het geloof en de gerechtigheid uit de gehele wet tegenover elkaar, die of door Goddelijke kracht of door menselijke kracht uit de wet verkregen kan worden. Maar daardoor, zegt hij, wordt de mens niet rechtvaardig voor God. Maar de gerechtigheid uit het geloof rekent God ons toe als een geschenk door de barmhartigheid om Christus' wil. Dus met nadruk en in alle duidelijkheid zegt Paulus 'op grond van de werken der wet'. Want het lijdt geen twijfel, dat de wet heilig, rechtvaardig en goed is. Bijgevolg zijn werken van de wet ook heilig, rechtvaardig en goed. Toch wordt door de werken der wet geen mens rechtvaardig voor God. (...)

Paulus heeft het niet over een deel van de wet, dat ook goed en heilig is, maar over de hele wet. Maar het werk, dat overeenkomstig de hele wet gedaan is, rechtvaardigt niet. Paulus spreekt niet over de zonde tegen de wet, of over het werk van het vlees, maar over het 'werk der wet'; hij bedoelt juist een werk, dat overeenkomstig de wet gedaan is. Daarom niet doden, niet echtbreken, enz., of het nu geschiedt overeenkomstig de natuur of door menselijke krachten, naar de vrije wil of uit Gods genadige goedheid of door Goddelijke kracht, dan kan het werk nochtans niet rechtvaardigen. Werken der wet kunnen voor de rechtvaardiging of na de rechtvaardiging geschieden. Voor de rechtvaardiging hebben vele goede mannen onder de heidenen, zoals Xenophon,

Aristides, Fabius, Cicero, Pomponius, Atticus, enz. de wet vervuld en uitstekende werken verricht. (...)

Echter standvastigheid en waarheidsliefde zijn grote deugden en prachtige werken der wet en toch zijn de bedrivers ervan er niet door gerechtvaardigd. Petrus, Paulus en alle christenen doen werken der wet na de rechtvaardiging, maar daardoor worden ze niet gerechtvaardigd. 'Ik ben mijzelf van geen ding bewust', zegt Paulus, dat wil zeggen: geen mens kan mij aanklagen, 'doch ik ben daardoor niet gerechtvaardigd' (1 Korinthe 4:4). Vast staat dus, dat Paulus spreekt over de hele wet en over de werken van de hele wet, niet over de zonden tegen de wet. Daarom moet de verdoemelijke en goddeloze mening van de aanhangers van de paus verworpen worden, die aan een verricht werk de kracht toeschrijven om genade en vergeving van zonden te verdienen. Zij zeggen namelijk: een goed werk, dat vóór het ontvangen van genade verricht wordt, heeft in zichzelf kracht om de genade, om redenen van billijkheid, te verkrijgen. Als dan de genade verkregen is, zou het daaropvolgende werk het eeuwige leven op grond van verdienste kunnen verkrijgen, zodat de mens, die zich in staat van doodzonde zonder genade bevindt, als hij maar met een goede, natuurlijke bedoeling een goed werk verricht, bijvoorbeeld een mis leest of hoort, aalmoezen geeft, enz., de genade uit billijkheid verdient. Als deze genade dan verkregen is, kan hij al werken doen, die op grond van waardigheid het eeuwige leven verdienen. Bij het eerste werk is God hem nog niets schuldig, maar omdat Hij goed en rechtvaardig is, betaamt het Hem, dat Hij zulk een werk, ook als het in staat van doodzonde verricht is, erkent en daarvoor genade schenkt. Na het schenken van de genade is Hij echter reeds schuldenaar geworden en wordt terecht genoopt het eeuwige leven te schenken, omdat het nu niet meer alleen om een werk van de vrije wil gaat, verricht overeenkomstig de grondgedachte van de geboden; nu gaat het om een werk dat in de kracht van de heiligmakende genade verricht is, dat wil zeggen uit liefde.

Dat is de theologie van het rijk van de antichrist, die ik daarom vermeld, opdat de uiteenzetting van Paulus des te beter begrepen kan worden. Als de dingen tegenover elkaar gesteld worden, kunnen ze des te beter duidelijk gemaakt worden. Verder moet ook naar voren komen, hoe ver ze van de waarheid zijn afgedwaald, 'zelf blind en leidlieden van blinden' (Matthéüs 23:16) en hoe zij door deze goddeloze en lasterlijke leringen het Evangelie niet alleen verduisterd hebben, maar eenvoudig terzijde geschoven en met Christus afgedaan hebben. Als ik namelijk in een staat van doodzonde het een of ander werkje kan verrichten, dat niet alleen naar zijn inhoud voor God aangenaam is, maar ook genade om redenen van billijkheid verdienen kan en als ik dan, na het ontvangen van de genade, werken kan verrichten in de kracht van de genade, namelijk uit liefde en als ik zo het eeuwige leven verwerven kan, waarvoor heb ik dan nog de genade van God nodig, de vergeving der zonde, de belofte, de dood en de overwinning van Christus? Dan is Christus voor mij totaal overbodig. Ik heb immers mijn vrije wil en de kracht om het goede te verrichten, waardoor ik de genade verdien, daar God naar billijkheid oordeelt en zo kan ik het eeuwige leven verdienen, omdat God beloont naar verdienste. (...)

De paus, zijn bisschoppen, doctoren, monniken, enz. hebben het begrip doodzonde alleen op de uitwendige werken betrokken, die tegen de wet gedaan worden, als daar zijn moord, echtbreuk en diefstal. Ze zagen niet, dat doodzonde de onwetendheid is, de haat, de verachting van God in het hart, de ondankbaarheid, het morren tegen God, het weigeren Gods wil te doen. Doodzonde is dit, dat het vlees alleen tegen God kan denken, spreken en handelen en voor de duivel. Als zij oog gehad zou hebben voor deze diepe verdorvenheid van de menselijke natuur, dan zouden zij er niet zo goddeloos op los gepraat hebben over verdienste naar het billijk oordeel van God en naar de waardigheid van de mens. Daarom moet men heel eigenlijk en heel nauwkeurig vaststellen wat een goddeloze of zondaar tot de dood is. Zo iemand kan een vrome huichelaar zijn en een bloeddorstig mens. Zoals Paulus geweest is op de weg naar Damaskus, toen hij Jezus van Nazareth wilde vervolgen en de leer van het Evangelie uit de weg wilde ruimen, de vromen doden en de gemeente van Christus geheel en al verwoesten. En dat was beslist de allergrootste en allerverschrikkelijkste zonde tegen God, maar Paulus had daar geen besef van. Zo zeer was hij door een goddeloze ijver voor God verblind, dat hij meende, dat deze verschrikkelijke misdaad de hoogste gerechtigheid was, een verdienste jegens God en een Gode welgevallige gehoorzaamheid. En zulke 'heiligen', die het voor hun rekening nemen dat zulke verschrikkelijke zonden hoogste gerechtigheid zijn, zouden genade verdienen? (...)

Daarom ontkennen wij met Paulus elke verdienste, die op billijkheidsgronden en die op de waardigheid van de mens betrekking heeft, en met groot vertrouwen verklaren wij dat deze bespiegelingen enkel en alleen het spel van de duivel zijn, en dat er nooit zulke verdiensten geweest of uit voorbeelden gebleken zijn. Want aan niemand heeft God ooit genade en eeuwig leven gegeven om een verdienste uit billijkheidsoverwegingen of om de waardigheid van die mens. Al dat redetwisten van de scholastici over verdienste om redenen van billijkheid en om waardigheid zijn enkel en alleen ijdele gedachtespinsels en speculatieve dromen van mensen die niets om handen hebben, over dingen van niets. Toch is het hele pausdom daarop gebaseerd en steunt ook nog heden daarop. Want iedere monnik stelt het zich zo voor: ik kan door het in acht nemen van de heilige regels de genade verdienen naar het billijk oordeel van God; maar door de werken, die ik na het ontvangen van de genade doe, kan ik zo veel verdiensten opstapelen, dat het niet alleen voor mij genoeg is om het eeuwige leven te ontvangen, maar dat ik van deze verdienste ook aan anderen kan meedelen en verkopen. Zo hebben alle monniken het onderwezen en voorgeleefd. En om deze openlijke las ter tegen Christus te verdedigen, bestrijden de volgelingen van de paus ons tegenwoordig met alle middelen. Hoe heiliger de huichelaar of de werkheilige is, des te erger vijand van het Evangelie van Christus is hij. De ware christelijke leer is deze:

1. Eerst moet de mens zichzelf door de wet als zondaar leren zien, voor wie het onmogelijk is welk goed werk dan ook te doen. De wet zegt namelijk: je bent een slechte boom en daarom strijdt alles wat je denkt, spreekt en doet tegen God. Je kunt de genade dus niet door je werken verdienen. Als je dat wilt, maak je het kwaad alleen maar erger, omdat je als slechte boom niets anders kunt dan slechte vruchten voortbrengen en dat is zonde, want 'Wat uit het geloof niet is, dat is zonde'

Romeinen 14:23. Daarom de genade door voorafgaande werken te willen verdienen, is zoveel als God door zonde te willen verzoenen en dat is niets anders dan zonde bij zonde voegen, God uitlachen en Zijn toorn uitlokken. Als de mens zo in de wet onderricht wordt, dat hij verschrikt en verootmoedigd wordt en echt inziet hoe groot zijn zonden zijn en geen vonkje liefde tot God in zich vindt, dan geeft hij God in Zijn Woord gelijk en belijdt, dat hij de eeuwige dood en de verdoemenis verdiend heeft. Het eerste deel van de christelijke leer is dus de prediking van boete en zelfkennis.

2. Daaruit volgt het tweede: als u gered wilt worden, dan gelukt die redding niet door de werken, maar God zond Zijn eniggeboren Zoon in de wereld, opdat wij door Hem zullen leven. Hij is gekruisigd, voor u gestorven en Hij heeft uw zonden in Zijn lichaam gedragen. Er is geen 'billijk oordeel' of een verdienste vóór de genade, want van tevoren is er enkel toorn, zonde, schrik en dood. Daarom laat de wet enkel zonde zien, brengt schrik en verootmoediging en bereidt zo voor op de rechtvaardiging en drijft tot Christus. God is iemand, Die Zijn gaven voor niets geeft aan allen, en dat Is Zijn eigen eer. Maar Hij kan Zijn God-zijn niet verdedigen tegenover werkeiligen, die genade en eeuwig leven niet als een geschenk van Hem willen ontvangen; zij willen alles met hun werken verdienen. Deze mensen willen God heel eenvoudig Zijn eer ontroven. Opdat dus God Zijn God-zijn kan handhaven, moet Hij de wet wel vooropstellen, die schrik moet aanjagen en als bliksem en donder de allerhardste rotsen moet verbrijzelen.

Dat is kort samengevat onze theologie met het oog op de gerechtigheid van Christus: wij keren ons tegen de gruwelen en monsterachtigheden van de sofisten, als zij spreken over de verdienste naar Gods billijk oordeel of naar waardigheid, of over de werken vóór de genade en die na de genade. Deze geheel ijdele dromen hebben zelfverzekerde mensen al nadenkende verzonnen, mensen die nooit geoefend zijn door verzoeken en door echte schrik over de zonde of die door de dood beproefd zijn. Daarom begrijpen ze niet wat ze zeggen of waarover ze iets beweren, want er kan geen voorbeeld van een werk voor de genade of na de genade gegeven worden. Het zijn dus geheel nutteloze fabels, waarmee de pausgezinden zichzelf en anderen bespottelijk maken. (...)

U ziet dus, dat de christelijke gerechtigheid niet een tot het wezen van de mens behorende eigenschap is, 'forma' zoals zij dat zelf noemen. Zij zeggen namelijk: als de mens een of ander goed werk verricht, dan neemt God dat aan en giet Hij voor dit werk de bedrijver ervan de liefde in. Deze ingegoten liefde noemen zij een inwonende eigenschap in het hart en duiden die als 'basisgerechtigheid' (justitia formalis); het is goed als u deze uitdrukking kent. En zij willen er niet aan, dat deze eigenschap 'liefde', die voor het hart hetzelfde doet als de witte verf voor een wand, geen gerechtigheid is. Zij komen niet hoger dan deze uiting van de menselijke rede: de mens is rechtvaardig door zijn in hemzelf gefundeerde gerechtigheid; die is de genade die heilig maakt; en zij bedoelen de liefde. Zo kennen zij aan een levenshouding en aan een de mens aanklevende eigenschap, namelijk de liefde, die gave en opgave volgens de wet - is want de wet die zegt: gij zult de Heere uw God liefhebben - de gerechtigheid toe die een mens

betaamt, en van een mens, die deze uit de liefde voortvloeiende gerechtigheid heeft, zeggen ze dat hij in de grond rechtvaardig is; ja zo iemand is dan ook echt rechtvaardig, omdat hij nu goede werken verricht, op grond waarvan hij recht heeft op het eeuwige leven. Dat is de mening van de sofisten en wel van de besten onder hen.

Anderen zijn niet zo goed, zoals Scotus en Occam, die gezegd hebben, dat die door God geschonken liefde niet nodig is om de genade van God te verkrijgen, want de mens kan de alles te boven gaande liefde van God door zijn natuurlijke krachten uitlokken. Scotus redeneert namelijk zo: als de mens het geschapene kan liefhebben, de jongen het meisje, de gierigaard het geld, dat toch een veel geringer goed is, dan kan hij ook God liefhebben, Die het grotere goed is. Als de mens vanuit zijn natuurlijke krachten liefde tot het geschapene heeft, dan heeft hij nog veel meer liefde tot de Schepper. In dit argument waren alle sofisten verstrikt en niemand van hen kwam eruit. Ze zeiden nochtans: de Schrift dwingt ons te erkennen dat God Zelf, behalve de natuurlijke liefde, waarmee Hij niet tevreden is, ook de door Hem Zelf geschonken liefde verlangt. Zo beschuldigen zij God ervan, dat Hij een woeste tiran is en een wrede eiser, Die er niet mee tevreden is, dat ik Zijn wet onderhoud; maar boven de wet uit, die ik goed volbrengen kan, eist Hij ook nog, dat ik die door bijkomende inspanningen en door sieraden of een bepaalde kledij zal volbrengen. Dat is net als een meesteres, die er niet mee tevreden is dat de kokkin de spijzen zo goed mogelijk heeft toebereid, maar haar de les leest, dat zij de spijzen niet toebereid heeft in een prachtig gewaad met een gouden kroon op haar hoofd. Wat is dat voor een meesteres, die behalve dat wat de kokkin moet doen en wat zij ook voortreffelijk doet, ook nog van haar verlangt, dat ze een gouden kroon draagt, die zij helemaal niet heeft? En wat is dat voor een God, Die van ons eist dat wij Zijn wet, die wij overigens uit eigen kracht onderhouden, zouden volbrengen door iets extra's te doen, wat wij onmogelijk kunnen?

Maar hier maken zij een onderscheid, om niet de schijn op zich te laden dat ze iets tegenstrijdigs zouden zeggen. Ze zeggen, *de wet moet op twee manieren onderhouden worden, ten eerste naar de letter, vervolgens overeenkomstig de bedoeling van de Wetgever.*

Naar de letter, dat wil zeggen voorzover het de zaak zelf betreft, kunnen wij eenvoudig alles volbrengen wat de wet gebiedt, echter niet overeenkomstig de intentie van de Wetgever, dat wil zeggen dat God er niet mee tevreden is, dat we alles wat in de wet geboden is, volbracht hebben, ofschoon er niets is dat Hij verder nog zou kunnen eisen. Maar boven dat alles uit eist Hij, dat we de wet in liefde volbrengen, niet met de natuurlijke liefde die we hebben, maar met de bovennatuurlijke Goddelijke liefde die Hij Zelf geeft. Wat is dat anders, dan van God een tiran en beul maken, Die van ons datgene eist wat wij niet volbrengen kunnen? En het heeft weinig gescheeld, of zij hadden regelrecht gezegd, dat het niet door onze schuld is, dat wij verdoemd worden, maar door Gods schuld, want Hij verlangt van ons, dat wij Zijn wet vanuit dat hoogste gezichtspunt zullen volbrengen.

Ik zeg dit alles om dit onderwerp in een helder licht te zetten. U moet inzien hoe ver ze van de bedoeling van de Schrift zijn afgedwaald, toen ze zeiden: wij kunnen uit eigen kracht God boven alles liefhebben of tenminste op grond van wat we gedaan hebben, genade en het eeuwige leven verdienen. Omdat God het echter niet voldoende vindt, als

wij ons aan de letter van de wet houden, maar wil dat de wet overeenkomstig de intentie van de Wetgever volbracht wordt, daarom dwingt de Heilige Schrift ons een bovennatuurlijke, door de hemel ingegoten hoe danigheid te bezitten. Dat is de liefde, van welke ze zeiden dat die de basis van alle gerechtigheid is, die aan het geloof een fraaie vorm geeft, en bewerkt dat het rechtvaardig maakt. Zo is het geloof het uiterlijk, de huls en de kleur, maar de liefde is het leven, de pit en het wezen (forma).

Dat zijn de dromen van de scholastici. Wij echter zetten het geloof op de plaats van de liefde. En als de scholastici zeggen dat het geloof slechts de buitenkant is, maar dat de liefde pas de levendige kleuren en de inhoud zelf aanbrengt, dan zeggen wij daarentegen: het geloof grijpt Christus aan, Hij is de wezenlijke Die aan het geloof het schone aanzijn geeft, zoals de kleur dat doet aan de wand. Daarom is het christelijk geloof niet iets zinledigs in het hart, dat zou kunnen samengaan met een dodelijke zonde, totdat de liefde zou komen en dat geloof tot leven zou wekken. Als het een waar geloof is, dan is het een vast vertrouwen in het hart, een sterk eenswillend zijn, waardoor Christus wordt aangegrepen, zodat Christus het Voorwerp van het geloof is, weliswaar niet als object, maar laat ik het zo zeggen: in het geloof zelf is Christus tegenwoordig. Het geloof is een zekere mate van besef of een duisternis die niet doet zien, en nochtans woont in deze duisternis Christus, Die in het geloof werd aangegrepen, zoals de Heere op de Sinaï of in de tempel in diepe duisternis woonde. De grond van onze gerechtigheid (formalis nostra justitia) is niet de liefde, die aan het geloof pas vorm en kracht geeft, maar de grond van onze gerechtigheid is het geloof zelf en de duisternis van het hart, dat wil zeggen ons vertrouwen in iets wat wij niet zien, dat is ons vertrouwen op Christus, Die, al wordt Hij ook op geen enkele wijze gezien, nochtans tegenwoordig is.

Rechtvaardig maakt dus het geloof, dat die Schat aangrijpt en bezit, namelijk de tegenwoordige Christus. Hoe Hij tegenwoordig is, is met gedachten niet te begrijpen, want er heerst diepe duisternis, zoals ik zei. Waar dus het ware geloof des harten is, daar is Christus midden in wolken en donkerheid en in het geloof. En dat is de grond van de gerechtigheid om welke een mens gerechtvaardigd wordt, het is niet de liefde, zoals de sofisten zeggen. Kortom: terwijl de sofisten zeggen dat de liefde het geloof doet groeien en vrucht doet dragen, dan zeggen wij dat Christus het geloof doet groeien en vrucht doet dragen, zodat Hij de grond van het geloof is. Daarom is de in het geloof aangegrepen en in het hart wonende Christus de christelijke gerechtigheid, om welke God ons als rechtvaardig aanziet en het eeuwige leven schenkt. (...)

Het is een heel gevaarlijke dwaling van de scholastische theologen, als zij onderwezen hebben dat de mens op déze wijze vergeving van zonden en rechtvaardiging verkrijgt, indien hij door voorafgaande werken, die zij verdiensten naar het billijk oordeel van God noemen, genade verdient; genade is voor hen een aan de wil inherente kwaliteit, door God gegeven boven op de liefde die wij van nature hebben. Als men die heeft, zeggen ze, dan is de mens in de grond rechtvaardig, dan is hij een waar christen. (...)

Die dromers hebben het geloof gemaakt tot een nietige eigenschap van het hart, die alleen, zonder de liefde, niets vermag; als echter de liefde erbij komt, dan wordt het geloof werkzaam en maakt het rechtvaardig.

De werken die daarna volgen, zeiden ze, hebben kracht - uit waardigheid - het eeuwige leven te verdienen, namelijk zo, dat God om de liefde, waarmee Hij de menselijke wil versterkt heeft, ieder werk dat daarna volgt aanrekent ten eeuwigen leven. (...)

Tegenover dit gezwets en deze volkomen zinloze dromen van de sofisten stellen wij de volgende opvatting van het geloof en van de centrale christelijke waarheid: de mens wordt eerst door de wet tot zelfkennis opgevoed, zodat hij kan instemmen met 'Allen hebben gezondigd en missen de roem bij God' (Romeinen 3:23) en 'Er is niemand rechtvaardig, ook niet een, er is niemand die verstandig is, er is niemand die God zoekt, allen zijn zij afgeweken' (Romeinen 3:10 e.v.), verder 'Tegen U alleen heb ik gezondigd' (Psalm 51:6). Zo schrikken wij, geheel in tegenstelling tot de sofisten, de mensen af van de verdienste die naar het billijk oordeel van God en om de waardigheid beloond wordt. Als de mens door de wet zo verootmoedigd en tot zelfkennis gebracht is, kan hij oprecht berouwvol zijn en ziet hij zich als een zo grote zondaar, dat hij zich niet in eigen kracht en met eigen inspanning en werk van de zonden bevrijden kan. Dan ziet hij tenslotte goed in, wat Paulus wil, als hij zegt, dat de mens een slaaf en gevangene van de zonde is en dat God alles onder de zonde besloten heeft (Romeinen 3:22), dat de hele wereld voor God verdoemelijk is. Nu ziet die mens dat de leer van de sofisten (over het billijk oordeel van God en over de verdienste uit waardigheid) enkel een schermutseling met woorden is, en dat het gehele pausdom ten val komt.

Iemand die dat is gaan beseffen, mag wel verzuchten: wie zal dan hulp brengen? Want de zo door de wet verschrikte mens wanhoopt geheel en al aan zijn eigen krachten, ziet om zich heen en hunkert naar de hulp van de Middelaar en Redder. Te rechter tijd komt dan het heil van het Evangelie en dat zegt: 'Mijn zoon, heb vertrouwen, uw zonden zijn u vergeven' (Matthéüs 9:2). Geloof in Jezus Christus, Die voor uw zonden gekruisigd is, enz. Wanneer u uw zonden voelt, dan moet u ze niet in uzelf aanzien, maar bedenken dat ze op Christus gelegd zijn 'door wiens striemen u genezing geworden is' (Jesaja 53:5). Zo begint de zaligheid, zo worden wij van de zonden bevrijd, zo worden wij rechtvaardig gemaakt en wordt ons het eeuwige leven geschonken, waarlijk niet om onze verdiensten en werken, maar om het geloof waarmee wij Christus aangrijpen. Zo spreken ook wij van een gesteldheid en een grond voor gerechtigheid in het hart, maar wij bedoelen niet de liefde, zoals de sofisten, maar het geloof. Het geloof ziet echter niets anders en grijpt niets anders aan dan Christus, de Verlosser. Dan is het echter nodig, dat men weet, wie Christus eigenlijk is. De sofisten hebben in hun onwetendheid een rechter en beul van Hem gemaakt en hebben die allerdwaaeste leer van de verdienste naar billijkheid en waardigheid uitgedacht. Maar Christus is juist niet de wetgever, maar de Verzoener en Verlosser; dat verstaat het geloof en het gelooft zonder twijfel, dat Hij overvloedig werken verricht heeft die naar Gods billijk oordeel en om hun waardigheid aangenomen worden. Hij zou immers met een druppeltje van Zijn bloed voor de zonden van de wereld genoeg gedaan hebben. Nu echter heeft Hij overvloedige genoegdoening tot stand gebracht. (...)

Hier moet ook opgemerkt worden, dat deze drie: geloof, Christus en aanneming of toerekening bij elkaar behoren. Het geloof grijpt Christus aan, houdt Hem voor ogen en

omvat Hem zoals een ring de edelsteen omvat, en wie met zulk een geloof, dat Christus in het hart sluit, bevonden wordt, die wordt door God als rechtvaardig aangezien.

Zeer noodzakelijk is de aanneming of toerekening, omdat wij niet in eigen reinheid rechtvaardig zijn, maar omdat in dit leven de zonde nog in het vlees blijft. Van deze in het vlees overgebleven zonde reinigt God ons. Verder worden wij soms ook door de Heilige Geest verlaten en vallen in zonde zoals Petrus, David en andere heiligen. Wij kunnen evenwel altijd terugvallen op dit leerstuk, dat onze zonden bedekt zijn en dat God ze ons niet toerekenen wil (Romeinen 4). Niet dat er geen zonde zou zijn (zoals de sofisten leerden: zolang als wij ons van geen zonde bewust zijn, zolang kunnen wij goede werken doen), nee: de zonde is er echt en de vromen voelen die, maar God ziet eraan voorbij en bedekt ze, omdat de Middelaar Jezus Christus voor ons intreedt; omdat wij Hem in het geloof aangrijpen, behoeven alle zonden geen zonde te zijn. Waar echter Christus en het geloof niet is, daar is geen vergeving van de zonden, geen ontferming, daar is enkel toerekening van de zonde en verwerping. Zo wil God Zijn Zoon verheerlijken en wil Zelf aan ons verheerlijkt worden door de Zoon.

Nadat wij het geloof in Christus onderwezen hebben, leren wij ook over de goede werken. Omdat u Jezus Christus in het geloof hebt aangenomen, waardoor u gerechtvaardigd wordt, ga dan heen en heb God en de naaste lief, roep Hem aan, zeg dank, predik, loof, belijd God, doe wel en dien de naaste, doe uw plicht. Dat zijn waarlijk goede werken, die uit dit geloof en uit de ontvangen vrolijkheid van het hart voortvloeien, daar wij de vergeving der zonden door Christus om niet ontvangen hebben. Wat er dan later aan kruis en lijden te dragen is, wordt gemakkelijk gedragen. Want Jezus Christus is zachtmoedig en Zijn last is licht (Matthéüs 11:30). (...) Als het van binnen allemaal lieflijk en zoet is, dan kan een christen alles gewillig doen en ondergaan. (...)

We kunnen een christen zo definiëren en zeggen: niet hij is een christen, die geen zonde heeft of voelt, maar hij is een christen, wie de zonde om het geloof in Christus niet aangerekend wordt. Deze leer geeft troost, echte troost aan het geweten als het er echt om spant. (...)

Een christen mag volstrekt niets te maken hebben met de wet en met de zonde en vooral niet in de aanvechting; voorzover hij een christen is, staat hij boven wet en zonde, Christus, de Heer over de wet, heeft hij in het hart, zoals de edelsteen in de ring gevat is. Wanneer de wet hem aan klaagt, de zonde hem in verwarring brengt, ziet hij op Christus in Wie hij in het geloof de overwinning heeft over wet, zonde, dood en duivel ... Christus heerst over die allen, zodat zij de christen geen kwaad doen.

Als we het goed verstaan is de christen dus vrij van alle wetten en aan geen enkele wet, inwendig noch uitwendig, onderworpen. (...)

Gaarne vermanen wij tot en dringen aan op de gerechtigheid van het geloof, opdat alle pausgezinden en sektariërs te schande worden en opdat dit leerstuk vast en zeker wordt in onze harten. Dit hebben wij heel erg nodig, want als deze zon er niet meer is, vallen we terug in de vroegere duisternis. Het is een huiveringwekkende gedachte, dat de paus dát in de kerk heeft kunnen bewerken, dat Christus verloochend, met voeten getreden, bespuwd en belasterd is en dat alles met behulp van het Evangelie en de sacramenten,

die hij zo verduisterd heeft en in zulk een afschuwelijk misbruik heeft doen verkeren, dat hij die kon gebruiken tegen Christus, ten gunste van zijn duivelse verdorvenheden, die hij heeft ingesteld en heeft laten overheersen. O verschrikkelijke duisternis en onmetelijke toorn van God!

Gal. 2 vers 16 ... zo hebben wij ook in Christus Jezus geloofd ...

Dat is het ware van het christen-zijn, dat wij namelijk door het geloof in Christus en niet door de werken der wet rechtvaardig worden. U moet zich niets aantrekken van die goddeloze opmerking van de sofisten, dat het geloof eerst dan rechtvaardig maakt, als de liefde en de goede werken erbij komen. Door deze verderfelijke kanttekening hebben zij de beste teksten hierover verduisterd en bedorven. Als echter de mens hoort, dat hij weliswaar in Christus moet geloven, maar het geloof niet rechtvaardig maakt, als die eigenschap, namelijk de liefde, er niet bij komt, dan valt hij terstond van het geloof af en denkt: als het geloof zonder liefde niet rechtvaardig maakt, dan is het geloof ijdel en onnut en alleen de liefde maakt rechtvaardig. Want als het geloof geen schoon aanschijn gekregen heeft door de liefde, dan heeft het niets te betekenen. Voor deze verderfelijke en schadelijke leer voert de tegenpartij die plaats uit 1 Korinthe 13:1 e.v. aan: 'Al ware het, dat ik de talen der mensen en der engelen sprak en al ware het dat ik de gave der profetie had en wist al de verborgenheden en al de wetenschap en al ware het dat ik al het geloof had, zodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zo ware ik niets.' Deze tekst houden zij voor hun onneembare vesting. Maar ze zijn mensen zonder verstand, daarom verstaan ze er niets van en zien ze niets in die Paulus. Door hun verkeerde uitleg hebben zij niet alleen Paulus' woorden onrecht aangedaan, maar ook Christus en al Zijn weldaden onder puin bedolven. Daarom moeten wij hun uitleg mijden als hels vergif en met Paulus besluiten: alleen door het geloof worden wij rechtvaardig en niet door een geloof dat door de liefde vorm kreeg. Daarom moet niet aan de liefde, als dat wat het geloof een schoon aanschijn geeft, de kracht van de rechtvaardigmaking toegeschreven worden, maar aan het geloof dat in het hart Christus Zelf aangrijpt en bezit. Dit geloof zonder de liefde en daaraan voorafgaand maakt rechtvaardig. We geven toe, dat ook over de goede werken en de liefde onderwezen moet worden. Echter op de juiste tijd en op de juiste plaats, als het namelijk over het probleem van de goede werken gaat en niet over dit belangrijke leerstuk van de rechtvaardiging door het geloof. (...)

Wanneer wij ons nu centraal met het leerstuk van de rechtvaardigmaking bezig houden, dan verwerpen en verdoemen wij de werken. (...)

De wet is goed, rechtvaardig en heilig. Dat is mooi, maar als het om de rechtvaardigmaking gaat, dan is er geen gelegenheid om over de wet te spreken. Dan gaat het daarom, wie Christus is en wat voor een weldaad Hij ons gebracht heeft. Maar Christus is geen wet, Hij is niet mijn werk of het werk van de wet, Hij is niet mijn liefde of de liefde van de wet, Hij is niet mijn kuisheid, mijn gehoorzaamheid of mijn armoede. Christus is de Heere van leven en dood, de Middelaar en Redder van de zonden, de Verzoener van hen die onder de wet zijn. Door het geloof zijn wij in Hem en Hij is in ons (Johannes 6). Deze Bruidegom Christus moet met de bruid alleen zijn en met rust gelaten worden en alle dienaren en de hele familie moeten op een afstand blijven. Later echter, als de Bruidegom de deur geopend heeft en naar buiten komt,

moeten de knechten en maagden komen toelopen en Hem dienen en spijs en drank brengen. Dan worden de werken der liefde mogelijk. (...)

De overwinning over de zonde en de dood ligt niet in de werken van de wet en ook niet in onze ziel, enz., ze ligt alleen in Christus Jezus. Daarom willen wij het ook graag dulden, dat wij door onze tegenstanders de 'alleen-theologen' worden genoemd. Die tegenstanders van ons begrijpen immers niets van Paulus' betoog (...)

Gal. 2:16 ... opdat wij zouden gerechtvaardigd worden uit het geloof van Christus en niet uit de werken der wet ...

Deze woorden moeten heel nauwkeurig en met toewijding gelezen worden. Paulus spreekt niet alleen, zoals ik al eerder waarschuwde, over de ceremoniële wet, maar over de hele wet. Want de ceremoniële wet was net zo goed van God als de morele; de besnijdenis, de instelling van het priesterschap, de eredienst en de riten waren net zo goed door God voor geschreven als de wet van de tien geboden. Eveneens was het een wet, dat Abraham bevel kreeg zijn zoon Izak te offeren. Dit werk van Abraham behaagde God, net zoals de andere werken die ceremoniële handelingen waren, Hem behaagden, maar hij is niet door dat werk rechtvaardig gemaakt, maar door het geloof, want de Schrift zegt: 'En Abraham geloofde God en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid' (Romeinen 4:3). Na de openbaring van Christus echter, zeggen zij, brengen de ceremoniële wetten de dood. Maar iedere wet, ook de wet der tien geboden, brengt zonder het geloof in Christus de dood. Voortaan mag in het geweten niet de wet, maar alleen de Geest des levens regeren, door welke wij in Christus van de wet der letter en des doods, van zijn werken en van de zonden bevrijd zijn; niet omdat de wet slecht zou zijn, maar omdat de wet voor de rechtvaardigmaking van geen nut is. (...)

Gal. 2 vers 16 ... daarom dat uit de werken der wet geen vlees zal gerechtvaardigd worden.

Tot zover gaan de woorden die Paulus tot Petrus gesproken heeft. In deze woorden maakt hij, als in een samenvatting van de christelijke leer, het belangrijkste leerstuk, dat ware christenen maakt, begrijpelijk. Nu wendt hij zich weer tot de Galaten, aan wie hij schrijft en eindigt met de zin: Daar het zo is, dat wij door het geloof in Christus rechtvaardig worden, daarom 'zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden.' (...)

Met vlees bedoelt Paulus niet die grove zonden, waar de sofisten het over hebben. Hij is gewoon die bij de naam te noemen, als echtbreuk, hoererij, onreinheid, enz. (Galaten 5:19 e.v.). Vlees betekent voor Paulus hetzelfde als voor Christus, Die in Johannes 3:6 zegt: 'Wat uit het vlees geboren is, dat is vlees.' Vlees duidt dus de hele natuur van de mens aan met de menselijke rede en al haar krachten. Dit vlees, zegt Paulus, wordt niet uit de werken en ook niet uit de werken der wet gerechtvaardigd. (...)

Paulus verstaat onder vlees de hoogste gerechtigheid, de wijsheid, de aanbidding van God, de religie, het intellect, de wil, zo hoog en groot als dat alles in de wereld maar zijn kan. Daarom wordt geen monnik door het behoren tot een orde, ook geen priester door het lezen van missen en het stipt zich houden aan gebedstijden, geen filosoof door wijsheid, ook geen theoloog door theologie, ook geen Turk door de koran, geen Jood

door Mozes gerechtvaardigd. Kortom: hoe wijs en rechtvaardig de mensen ook mogen zijn volgens de rede en de Goddelijke wet, toch worden ze door al hun werken, verdiensten, missen, door de hoogste gerechtigheid en godsdienstige praktijken niet gerechtvaardigd. (...)

Zo verschrikkelijk en zonder einde is de toorn van God, dat Hij door zoveel eeuwen heen de ondankbaarheid en de verachting van het Evangelie en van Christus aan de pausgezinden gestraft heeft. 'Hij heeft ze overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten' (Romeinen 1:24 e.v.), zodat zij, nadat zij Christus - wat Zijn betekenis voor het heil betreft - geheel verloochend en gelasterd hebben, en in plaats van het Evangelie de gruwel van de kloosterregels en van de menselijke tradities aangenomen hebben, die zij alleen aanbeden en verkozen hebben boven het Woord van God. En dat zo lang, tot tenslotte ook het huwelijk van hen afgenomen werd en zij tot het ontuchtige celibaat gedwongen werden. Toen zijn zij ook nog uitwendig bezoedeld met allerlei soort van schandelijkheid, met echtbreuk, onreinheid, onzuiverheid, sodomietische zonden, enz. Dat was de vloek van het onreine celibaat. (...)

De voornaamste conclusie is deze: 'Uit de werken der wet wordt geen vlees gerechtvaardigd.' U moet met deze stelling heel ver gaan en alle rangen en standen erbij betrekken. Geen monnik wordt om zijn orde, geen non om haar kuisheid, geen burger om zijn rechtschapenheid, geen vorst om zijn mildheid gerechtvaardigd, enz. De wet van God is groter dan de hele wereld en omvat alle mensen; en de werken van de wet overtreffen verreweg de zelfgekozen werken van de werkheiligen, en toch zegt Paulus, dat noch de wet, noch de werken van de wet rechtvaardig maken. Dus maakt alleen het geloof rechtvaardig. Nu deze belangrijke stelling vaststaat, gaat Paulus die met argumenten ondersteunen. Het eerste argument ontleent hij als het ware aan het tegenovergestelde:

Maarten Luther